

Nr 115.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag för budgetåret 1948,49 till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn m. m. (3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkterna 40 och 101, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1948 49 såsom förslagsanslag beräkna dels till Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn 90 000 kronor, dels ock till Bidrag till psykisk barna- och ungdomsvård 60 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 170, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 5 mars 1948, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1948,49 såsom förslagsanslag anvisa till Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn 260 000 kronor samt till Bidrag till psykisk barna- och ungdomsvård 60 000 kronor.

Gällande grunder för statsbidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn äro angivna i kungörelsen den 4 juni 1937 (nr 303; ändrad 270/1942).

Enligt kungörelsen utgår statsbidrag till sådan anstalt för psykopatiska och nervösa barn, som drives av landsting, stadsfullmäktige i stad som ej deltagar i landsting, barnavårdsförbund, förening eller stiftelse. Statsbidrag utgår allenast till anstalt, som efter av medicinalstyrelsen föranstaltad avsyning av styrelsen blivit godkänd för ändamålet. Sådant godkännande må icke lämnas med mindre behov av anstalten prövas föreligga. Statsbidrag utgår med 2 kronor för dag och vårdad elev, dock att statsbidraget icke må överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader under året. Vidare föreskrives, att statsbidrag icke utgår för större antal vårdplatser än medicinalstyrelsen fastställt såsom normal beläggning. Statsbidrag utgår icke för den, som vid intagningen överskridit 17 års ålder, ej heller för intagen över 21 år.

Anstalterna äro underkastade medicinsk-psykiatrisk inspektion av inspektören för sinnesslövrården.

I detta sammanhang må omnämnas, att jämlikt särskilda av Kungl. Maj:t fattade beslut statsbidrag till skolundervisning f. n. utgår till samtliga fyra psykopathem, vilka åtnjuta driftbidrag till sin verksamhet. Bidraget uppgår till samma belopp som utgående avlöning till lärare.

Med anledning av en av medicinalstyrelsen gjord framställning i ämnet uppdrog Kungl. Maj:t den 2 november 1945 åt medicinalstyrelsen och socialstyrelsen att gemensamt verkställa utredning av frågan om anstaltsvården för sinnessjuka, psykopatiska och nervösa barn samt andra i samband med psykopatvården för barn stående spörsmål ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Styrelserna uppdrogo i sin tur åt dåvarande inspektören för sinnesslövrården m. m. Anna-Lisa Annell samt byråchefen i socialstyrelsen A. Berggren att utarbeta ett preliminärt förslag i ämnet. Sedermera uppdrogs åt byråchefen i socialstyrelsen T. Eriksson att göra en särskild undersökning, avsedd att belysa de fyra enskilda psykopathemmens behov av ekonomiskt stöd.

Med skrivelse den 19 januari 1948 ha *medicinalstyrelsen* och *socialstyrelsen* överlämnat de verkställda utredningarna. I skrivelsen framhålles, att styrelserna vid behandlingen av det av Annell och Berggren avgivna förslaget på vissa punkter icke kunnat uppnå full samstämmighet. Främst gälla meningsskiljaktigheterna organisationen och tillsynen av de nuvarande fyra enskilda psykopathemmen, Mellansjö och Råbylunds skolhem samt Skärso och Frölundaborgs barnhem. Styrelserna hade likväl enats om att snara åtgärder borde vidtagas för att ekonomiskt trygga fortbeståndet av samtliga dessa anstalter under de närmaste åren.

Med hänsyn till nämnda förhållanden ha styrelserna i skrivelsen först var för sig anfört vissa synpunkter på det föreliggande förslaget och där- efter tillsammans framlagt förslag rörande ordnandet tills vidare av de fyra psykopathemmens ekonomi.

Över styrelsernas framställning ha *yttranden* avgivits av statskontoret samt huvudmännen för de fyra psykopathemmen.

Av *Erikssons* utredning framgår, att Skärso barnhem godkänts för 23 platser, Frölundaborgs barnhem för 34 platser, Råbylunds skolhem för 24 platser och Mellansjö skolhem för 47 platser. Anstalternas ekonomi grundar sig enligt utredningsmannen f. n. på dels statsbidrag till driften och till skolundervisningen enligt de i det föregående refererade statsbidragsbestämmelserna, dels dagavgifter för mottagna barn. Sistnämnda avgifter, vilka som regel slutligen gäldades av vederbörande landsting jämlikt bestämmelserna i 63 § barnavårdslagen, utgjorde under år 1947 5 kronor vid Skärso, 4 kronor vid Frölundaborg, 2 kronor 50 öre vid Råbylund och 4 kronor 50 öre vid Mellansjö.

Utredningsmannen framhåller, att de fyra huvudmännens möjligheter att fortsätta driften av sina institutioner vore helt beroende av vilka ytterligare bidrag som kunde erhållas från det allmänna.

Utredningsmannen föreslår, att landstingsavgiften (vårdavgiften) fastställs till 5 kronor per vård dag vid samtliga fyra anstalter samt att statsbidraget konstrueras som platsbidrag. Sistnämnda bidrag skulle — med

utgångspunkt från ett antal vårddagar av för Skårsbo 8 030, för Frölundaborg 12 045, för Råbylund 8 395 och för Mellansjö 17 155 — behöva uppgå till för Skårsbo 1 130, för Frölundaborg 1 029, för Råbylund 833 och för Mellansjö 1 808 kronor per plats och år. Med hänsyn till den knappa uppbyggnaden av staterna föreslår utredningsmannen en uppräknig av statsbidragen till närmast högre hundratal kronor.

Det totala behovet av statsbidrag skulle sålunda för de fyra hemmen bli följande:

Skårsbo (23 × 1 200)		kronor	27 600
Frölundaborg (34 × 1 100)		»	37 400
Råbylund (24 × 900)		»	21 600
Mellansjö (47 × 1 900)		»	89 300
		Summa kronor	175 900

Departementschefen har anfört följande.

Såsom av den tidigare redogörelsen framgår har frågan om anstaltsvården för sinnessjuka, psykopatiska och nervösa barn samt andra i samband med psykopatvården för barn sammanhängande spörsmål varit föremål för utredning genom medicinalstyrelsen och socialstyrelsen.

Den genom styrelserna verkställda utredningen har icke lett till något förslag till slutgiltig lösning av de med förevarande vårdbehov sammanhängande problemen. Sedan av de båda styrelserna tillkallade utredningsmän framlagt vissa, ehuru av olika anledningar begränsade, förslag till utbyggnad och effektivisering av såväl den förebyggande psykiska barna- och ungdomsvården som anstaltsvården för psykiskt sjuka barn, ha styrelserna nämligen icke ansett sig böra framlägga desamma för genomförande. Som ett provisorium förordas emellertid en utvidgning av det statliga stödet till de nuvarande fyra enskilda psykopathemmen för barn — Mellansjö och Råbylunds skolhem samt Skårsbo och Frölundaborgs barnhem — i syfte att möjliggöra verksamhetens upprätthållande vid desamma under de närmaste åren. Statsbidrag till psykisk barna- och ungdomsvård förutsättes skola tills vidare utgå efter nuvarande normer.

Vid behandlingen inom medicinalstyrelsen och socialstyrelsen av de genom tillkallade utredningsmän framlagda förslagen har meningsskiljaktighet visat sig föreligga mellan de båda styrelserna angående den fortsatta organisationen och tillsynen av psykopatanstalterna för barn. Socialstyrelsen har ansett likheterna mellan psykopathemmens och ungdomsvårdsskolornas klientel samt praktiska fördelar tala för viss samordning av de båda slagen anstalter, varvid tillsynen över psykopathemmen borde överflyttas från medicinalstyrelsen till socialstyrelsen. Medicinalstyrelsen har å sin sida betonat de medicinskt-psykiatriska synpunkternas särskilda betydelse vid vården av psykopatiska och nervösa barn samt på grund härav och med hänsyn till de ofullständiga erfarenheter som ännu föreläge om denna vårdform ansett någon förändring icke i nuvarande läge böra ske beträffande tillsynen.

För egen del har jag blivit övertygad om att snara åtgärder äro av nöden för att ekonomiskt säkerställa ett fortsattande av den betydelsefulla verksamheten vid de befintliga enskilda psykopathemmen. I nuvarande läge synes emellertid ståndpunktstagandet böra begränsas till vad som erfordras

för att vinna detta syfte. Jag finner sålunda ej skäl att på grundval av den föreliggande i åtskilliga hänseenden ofullständiga och av olika åsikter kännetecknade utredningen föreslå några ändrade riktlinjer beträffande psykopathemmens ställning i fråga om tillsyn m. m.

Medicinalstyrelsen och socialstyrelsen ha föreslagit, att statsbidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn, som f. n. utgår med 2 kronor per dag och vårdad elev, i stället skall utformas som platsbidrag. Med ledning av undersökningar, som efter överläggningar med vederbörande huvudmän skett angående det faktiska bidragsbehovet vid varje anstalt, föreslås att bidragen för plats och år bestämmas till för Mellansjö skolhem 1 900 kronor, för Skårsbo barnhem 1 200 kronor, för Frölundaborgs barnhem 1 100 kronor och för Råbylunds skolhem 900 kronor. Förslaget innebär med det f. n. godkända platsantalet vid varje anstalt ett totalt bidragsbehov av statsmedel av omkring 175 000 kronor för år mot nu omkring 90 000 kronor. Vid dessa beräkningar har förutsatts en dagavgift av 5 kronor, vilken skulle erläggas av barnet eller för detta försörjnings-skyldig eller, vilket i allmänhet blir fallet, hemortskommunen (i sista hand vederbörande landsting).

Jag ansluter mig till de sålunda föreslagna nya grunderna för statsbidrag till psykopathemmens driftkostnader. Desamma synas mig lämpligare än de av statskontoret föreslagna, vilka förutsätta jämkningar för att bidragen skola motsvara det i varje fall föreliggande behovet. De nya statsbidragsgrunderna torde böra tillämpas fr. o. m. kalenderåret 1948. Kungörelsen den 4 juni 1937 angående statsbidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn kan i samband därmed upphävas.

Det sagda innebär, att jag i likhet med styrelserna utgår från att vårdavgiften, vilken som regel slutligt gäldas av vederbörande landsting, fastställs till 5 kronor per dag vid varje hem. I de fall, där intagning sker på begäran av enskild, synes dock efter förhållandena i varje särskilt fall ned-sättning böra medgivas, varvid jag utgår från att högre avgifter än nu utgående ej utkrävas.

Storleken av det till varje anstalt utgående statsbidraget samt de närmare villkoren för åtnjutande av bidrag torde böra fastställas i avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena samt huvudmännen för varje hem å andra sidan, vilka lämpligen synas kunna erhålla en till tre år begränsad giltighetstid. Vid utformningen av dessa avtal synas gällande avtal rörande verksamheten vid de icke-statliga ungdomsvårdsskolorna kunna tjäna till ledning.

Av huvudmännen för två av psykopathemmen — Mellansjö skolhem och Skårsbo barnhem — har hemställts om bidrag till vissa såsom nödvändiga eller önskvärda ansedda nybyggnader eller reparationer. Med den avvaktande ståndpunkt till frågan om utbyggnaden av denna anstaltsorganisation, som jag ansett mig tills vidare böra intaga, kan jag emellertid icke förorda att bidrag av statsmedel utgår till ny- eller ombyggnader vid anstalterna. Såvitt gäller Skårsbo barnhem, där det löpande underhållet av ekonomiska skäl synes ha blivit särskilt eftersatt, torde emellertid böra medgivas visst statsbidrag till de nödvändigaste reparationsarbetena. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, inom ramen av det av vederbörande huvudman begärda beloppet av 14 650 kronor, få pröva storleken av det bidrag som skäligen bör utgå. Bidraget i fråga torde kunna bestridas från anslaget till driftkostnaderna, vilket icke torde behöva uppräknas för ändamålet.

Av medicinalstyrelsen och socialstyrelsen föreslås tillika att underskott å de fyra hemmens verksamhet under åren 1946 och 1947 skall gottgöras vederbörande huvudmän av statsmedel. Även detta förslag anser jag mig böra biträda. Med hänsyn till vad som i samband med remissbehandlingen av styrelsernas förslag upplysts angående driftresultatet vid Skårsbo barnhem under år 1947 torde medelsbehovet för ändamålet böra beräknas till sammanlagt i runt tal 87 000 kronor. I motsats till styrelserna anser jag emellertid att gottgörelsen icke bör utgå från det för innevarande budgetår anvisade bidragsanslaget utan i stället belasta motsvarande anslag för budgetåret 1948/49. Det definitiva fastställandet av de belopp, som böra tillerkännas vart och ett av hemmen, torde få ankomma på Kungl. Maj:t, sedan vederbörliga räkenskaper granskats av medicinalstyrelsen.

Till Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn torde vid bifall till vad jag i det föregående förordat böra för budgetåret 1948/49 upptagas ett förslagsanslag av (175 000 + 87 000) 262 000 eller i avrundat tal 260 000 kronor.

I fråga om anslaget till Bidrag till psykisk barna- och ungdomsvård påkallas ingen förändring i förhållande till innevarande budgetår. Anslaget för budgetåret 1948/49 bör sålunda upptagas med det i statsverkspropositionen beräknade beloppet, 60 000 kronor, vilket bör anvisas såsom förslagsanslag.

Utskottet finner det motiverat, att utvidgat statligt stöd lämnas psykopathemmen för att säkerställa deras fortsatta verksamhet.

Kungl. Maj:ts förslag innebär med avseende å statsbidraget till psykopathemmen, att bidraget — som hittills utgått med 2 kronor per dag och vårdad elev — i stället utformas som ett med hänsyn till det faktiska bidragsbehovet bestämt platsbidrag. Emot en sådan utformning av bidraget är från utskottets sida intet att erinra. Emellertid förete de faktiska bidragsbehoven de olika hemmen emellan icke obetydliga olikheter. Särskilt har utskottet uppmärksammat, att kostnaderna för Mellansjö skolhem äro höga. Det synes utskottet önskvärt att uppmärksamhet ägnas åt anledningen härtill innan statsbidrag utbetalas.

I övrigt har Kungl. Maj:ts förslag icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för budgetåret 1948/49 under elfte huvudtiteln anvisa

a) till *Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn* ett förslagsanslag av 260 000 kronor;

b) till *Bidrag till psykisk barna- och ungdomsvård* ett förslagsanslag av 60 000 kronor.

Stockholm den 21 maj 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 114.